

پسرک قبطی

مولف: ماتیو، میلیتسا ادوینوونا

مترجم: پرویز شهریاری

پسرک قبطی

مؤلف: ماتیو، میلیتسا ادوینوونا

مترجم: پرویز شهریاری

چاپ اول: ۱۳۸۴

شمارگان: ۲۲۰۰

لیتوگرافی: پورنگ

چاپ و صحافی: فرنو

نشانی: خیابان انقلاب، خ فخر رازی، بن بست نیک پور، پلاک ۱۴ طبقه

سوم

تلفن: ۶۴۱۰۰۳۶ - ۶۹۵۲۲۰۰ - ۶۹۵۲۱۹۹ - نمابر:

ماتیو، میلیتسا ادوینوونا

پسرک قبطی / مؤلف م. ماتیو: مترجم پرویز شهریاری، تهران: مهاجر، ۱۳۸۴.

۱۹۶ ص. - مصور.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. فرهنگ عامه -- مصر. ۲. افسانه ها و قصه های مصری. الف. شهریاری، پرویز.

۱۳۰۵ - مترجم.

ب. عنوان.

۳۹۸ / ۲۰۹۳۲

۵ پ ۲ م / GR ۲۵۵

۱۳۸۴

۱۳۷۶۳ - ۸۴م

کتابخانه ملی ایران

فهرست

۳	پیش‌گفتار
۱۱	۱. بامداد
۲۱	۲. مدرسه
۳۳	۳. گفتارهای کشاورز سخن‌ور
۴۹	۴. سرنوشت پابس - نخستین پاپیروس
۶۳	۵. شعرها و افسانه‌ها
۷۵	۶. ستاره‌ها چه می‌گویند
۸۷	۷. درس حساب
۱۰۳	۸. کوزه‌گر کوچک و جنگ‌جوی قدیمی
۱۲۳	۹. در علف‌زارهای کنار نیل
۱۴۱	۱۰. بر بام معبد

۱۶۱	یادداشت
۱۶۵	داستان کشتی غرق شده
۱۷۱	دهدی جادوگر
۱۷۵	داستان سی نوخت
۱۸۳	از «اندرز آهتوی»
۱۸۷	از «شکوه‌های ایپور»
۱۹۱	ترانه‌ی جنگی از کتیبه‌ی سپهسالار اونی
۱۹۳	ترانه‌های کارگران
۱۹۵	از ترانه‌ی نیل

پیش‌گفتار

در این کتاب، درباره‌ی زندگی مردمانی گفت‌وگو می‌شود که صدها سال پیش در یکی از بزرگ‌ترین حکومت‌های برده‌داری باستانی، یعنی در مصر، می‌زیسته‌اند.

این حکومت، نزدیک به پنج‌هزار سال پیش در دلتای رود نیل، در شمال خاوری سرزمین آفریقا، تشکیل شد.

آگاهی‌های ما درباره‌ی زندگی مردمان گوناگون در زمان‌های باستانی، از راه کندوکاوهای باستان‌شناسی به دست آمده است.

دانشمندان باستان‌شناس، سرزمینهای قدیمی را حفر می‌کنند و باقی مانده‌ی خانه‌هایی را پیدا می‌کنند که زمانی مردم در آن‌ها می‌زیسته‌اند، ابزارها و وسیله‌هایی را پیدا می‌کنند که این مردم به کار می‌برده‌اند، دست‌نویس‌ها و کتیبه‌هایی را می‌یابند که به دست این مردم نوشته شده است.

همه‌ی آن چه را که در زمان حفر، کشف می‌شود، جمع‌آوری و صورت‌برداری

می‌کنند، از آن‌ها عکس می‌گیرند، باقی‌مانده‌ی ساختمان‌ها را با دقت بررسی می‌کنند، نقشه‌ی آن‌ها را طرح و رسم می‌کنند، با بردباری تکه‌های سقف و قطعه‌های گچ‌بری را که از دیوارها افتاده‌اند، بازسازی می‌کنند و به این ترتیب، خانه‌های قدیمی از بین رفته را دوباره و از نو می‌سازند.

چیزهایی را که هنگام حفاری پیدا کرده‌اند، به موزه می‌آورند و در آن جا آن‌ها را با احتیاط، از گل و خاک پاک می‌کنند و تکه‌های جدا شده‌ی آن‌ها را به هم می‌چسبانند و به شکل نخستین خود در می‌آورند. چیزهای برنجی و مسی را که به گیاه‌های سبز پوشیده شده‌اند، شمشیرها و تبرهای فلزی را که زنگ زده‌اند، در آزمایشگاه‌های ویژه‌ای، پاک می‌کنند. گاهی، موفق می‌شوند، از خرده سفال‌ها، گلدان زیبای بزرگی، درست کنند و از زیر لایه‌ی سبز رنگی که روی دستبند برنجی را پوشانده است، کنده‌کاری بسیار زیبا و شگفت‌آوری، بیرون آورند. اگر بعضی چیزها، چنان شکننده باشند که سطح آن‌ها آغاز به ریختن کند، آن‌ها را با محلول‌های گوناگونی خیس می‌کنند تا دوباره محکم شوند.

وقتی که چیزها را پاک و درست کردند، مورد بررسی قرار می‌دهند. و از این جاست که جالب‌ترین قسمت کار آغاز می‌شود. با بررسی این ساخته‌های باستانی، می‌توان به توانایی مردم باستانی پی برد که چگونه و از چه چیزهایی، وسیله‌های خود را تهیه می‌کرده‌اند.

پارچه‌ها را از چه چیزی درست می‌کردند، از کتان، پشم یا ابریشم؟ آن‌ها را با چی رنگ می‌کردند؟ ظرف‌های گلی را چگونه تهیه می‌کردند، با دست یا با چرخ کوزه‌گری؟ چه فلزهایی را می‌شناختند و آن‌ها را چگونه می‌گذاختند؟ سنگ‌ها را چگونه به عمل می‌آورند و از چه نوع سنگ‌هایی استفاده می‌کردند؟ و به این ترتیب، به تدریج، همه‌ی تاریخ گذشته روشن می‌شود.

هنگام حفر، دانه‌های غلات، میوه‌های خشک شده، استخوان‌های جانوران، پرندگان و ماهی‌ها، پیدا می‌شود. با بررسی همه‌ی این‌ها، می‌توان آگاه شد که مردم آن زمان چه چیزهایی می‌کاشته‌اند، کدام جانوران را پرورش می‌دادند و کدام را شکار می‌کردند، و چه ماهی‌هایی را صید می‌کردند.

دانشمندان، به ویژه به یادگارهای نوشته شده‌ای که تا امروز باقی مانده است، علاقه‌ی زیادی دارند. ولی، برای استفاده از این یادگورها، باید راه خواندن آن‌ها را بلد بود. بیشتر این نوشته‌ها، به زبانی است که مدت‌هاست کسی با آن حرف نمی‌زند و برای نوشتن هم، علامت‌های عجیب و نامفهومی به کار رفته است. بله، این «کتاب‌های» قدیمی، هیچ شباهتی به کتاب‌های امروزی ندارد. مردمانی که در دوره‌های باستانی می‌زیسته‌اند، نمی‌توانستند کاغذ تهیه کنند و نوشته‌های خود را بر چیزهای گوناگونی نقش می‌کردند. از جمله در سرزمین باستانی میان دو رود (بین‌النهرین)، خشت‌های کوچک گلی درست می‌کردند و وقتی هنوز خیس بود، روی آن‌ها، علامت‌هایی، شبیه میخ، می‌گذاشتند. ما، این نوشته‌های بابلی‌ها و آشوری‌های قدیم را، خط میخی می‌نامیم.

در مصر باستان، توانستند از ساقه‌ی یک گیاه باتلاقی به نام پاپیروس، که در آن زمان در کناره‌های رود نیل می‌رویید، ماده‌ای درست کنند که بتوان بر روی آن نوشت.

دانشمندان چقدر زحمت کشیدند تا توانستند این دست‌نویس‌های باستانی را بخوانند، ولی در عوض، چه شور و شوقی به آدم دست می‌دهد، وقتی می‌بیند دارد این «کتاب‌های» مصری را می‌خواند. در موزه‌ی ارمیتاژ در لنین‌گرا، در قسمت مربوط به مصر، یک پاپیروس قدیمی وجود دارد که از چهار هزار سال پیش به ما رسیده است و در آن داستان جالبی از سرگذشت یک مصری در یک

جزیره‌ی غیر مسکون، نوشته شده است. در کنار این پاپیروس، روی دیوار، پاپیروس دیگری قرار دارد که در آن از یک شورش بزرگ کشاورزان، پیشه‌وران و برده‌ها علیه فرعون و برده‌داران بزرگ، گفت‌وگو می‌کند. در موزه‌ی دولتی مسکو به نام آ. س. پوشکین هم، پاپیروسی وجود دارد که نزدیک به چهار هزار سال پیش، یک کتاب درسی ریاضی به حساب می‌آمده است؛ در این پاپیروس، مسأله‌های زیادی وجود دارد که دانش‌آموزان مصری، آن‌ها را حل می‌کرده‌اند.

نوشته‌هایی که از دوره‌های باستانی به دست آمده است و همراه با آن‌ها، چیزهایی که ضمن حفاری‌ها پیدا می‌شود، به ما یاری می‌دهد تا تاریخ گذشته‌ی آدمی، و از آن جمله «تاریخ مصر قدیم» را بشناسیم. ما امروز به خوبی می‌دانیم که هرم‌های مصری، این آرامگاه‌های بزرگ شاهان مصر، در چه زمانی ساخته شده‌اند، فرعون‌های مختلف در چه سال‌هایی حکومت کرده‌اند، چه جنگ‌هایی انجام داده‌اند و کدام کشورها را تسخیر کرده‌اند. با وجود این، همیشه باید به یاد داشت که در دانش تاریخ، بیش از همه این مطلب اهمیت دارد که بتوانیم تاریخ مردمان ساده‌ای را روشن کنیم که با تلاش خود، همه‌ی نیازهای زندگی ملت خود را برآورده می‌کردند.

به این مناسبت، باید به ویژه به آن آگاهی‌هایی توجه کرد که زندگی و کارهای کشاورزان، برده‌ها و پیشه‌وران مصری را در صدها سال پیش برای ما روشن می‌کند، زندگی مردم ساده‌ای که اکثریت عظیم ملت مصر را تشکیل می‌داد. مگر دست‌های همین مردم ساده نیست که کشتزارها، جالیزها و باغ‌ها را به وجود می‌آورد، فراورده‌های دستی گوناگون را تهیه می‌کرد و سنگ را برای ساختمان‌ها، می‌تراشید؟ ما امروز می‌دانیم این مردم چه زندگی توان‌فرسایی داشته‌اند، چه کارهای زیاد و سنگینی به آن‌ها تحمیل می‌شد، چگونه برده‌داران، کاهنان و

فرعون‌ها با سنگدلی با آن‌ها رفتار می‌کردند و چگونه مردم مصر، برای زندگی بهتر، تلاش می‌کردند. ما امروز می‌دانیم مردم مصر، چقدر با استعداد بوده‌اند. کارهای هنری که نقاشان و مجسمه‌سازان مصری خلق کرده‌اند، ساختمان‌هایی که معماران مصری ساخته‌اند، ترانه‌ها و داستان‌هایی که شاعران و نویسندگان مصری سروده‌اند، کشف‌های مهمی که دانشمندان مصری، در زمینه‌ی پزشکی، اخترشناسی و ریاضیات برای نخستین بار در تاریخ فرهنگ انسانی، کرده‌اند، همه ما را به شگفتی وامی‌دارد و مفتون خود می‌سازد.

ما امروز این را هم می‌دانیم که دانش‌آموزان مصری چگونه می‌زیسته‌اند و چگونه درس می‌خوانده‌اند. دست‌نویس‌هایی که ضمن حفاری‌ها به دست آمده است، در این باره برای ما حکایت می‌کنند: نوشته‌های ناشیانه‌ی دانش‌آموزان و تصحیح‌هایی که معلمان روی آن‌ها کرده‌اند، تمرین‌هایی برای صرف فعل‌ها، پاپیروس‌هایی که شامل توصیه‌هایی برای بهتر یادگرفتن است، متن‌های درسی ریاضی و پزشکی و سرانجام ابزارها و وسیله‌هایی که برای نوشتن به کار می‌رفت. و همه‌ی این‌ها به من کمک کرده است تا سرگذشت یک دانش‌آموز مصری را که در سی‌وسه سده‌ی پیش، در زمان فرعون رامسس دوم، در شهر پته‌رامس در بخش شمالی مصر، می‌زیسته است، برای شما حکایت کنم.